

VÝTVARNÉ UMĚNÍ EGEJSKÉ OBLASTI

esf evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MINÓJSKÁ KULTURA

VÝTVARNÉ UMĚNÍ EGEJSKÉ OBLASTI

VY_32_INOVACE_DVK1202

MINÓJSKÁ KULTURA

- Autor: Mgr. Jan Souček
- Vznik: 09 / 2012
- Téma: Antické umění
- Předmět: DVK / 1. ročník
- Anotace: Obrazová prezentace vývoje Minójského umění

- MINÓJSKÁ KULTURA

Minojské umění navázalo na neolitické umění a umění Kyklad; název je odvozen od mytického vládce Kréty Minoa (jméno je však obecným označením vladaře).

Minojské umění se dělí, podle **A. Evanse**, který vedl průzkum v Knossu, na tři údobí po třech fázích.

Raná doba minojská I. (též rané minoikum), první fáze, 3000 (či 2700) až 2500 BC.

- měděné nástroje, malovaná keramika, idoly
(*Hlava z Amorgu* , *Idol z Paru*).

Raná doba minojská II. (druhá fáze)

2500 až kolem 2100 př. n. l.

- keramické vázy, idoly, pečete, keramika a další výtvořky - vznik jednolitě krétské Kultury - střediskona východě ostrova.

Raná doba minojská III. (třetí fáze)

kolem 2100 až do 2000 př. n. l.

tzv. **předpalácové údobí**;

- polychromovaná keramika se spirálovým dekorem a zvířecími motivy, idoly, zlaté šperky, bronzové nože, dýky aj. nástroje.

Velká skladovací keramická nádoba

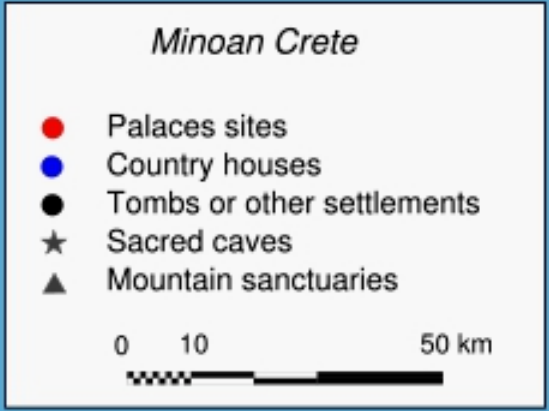
Large pottery storage jar (pithos)_kreta

Krétsko - mykénské umění

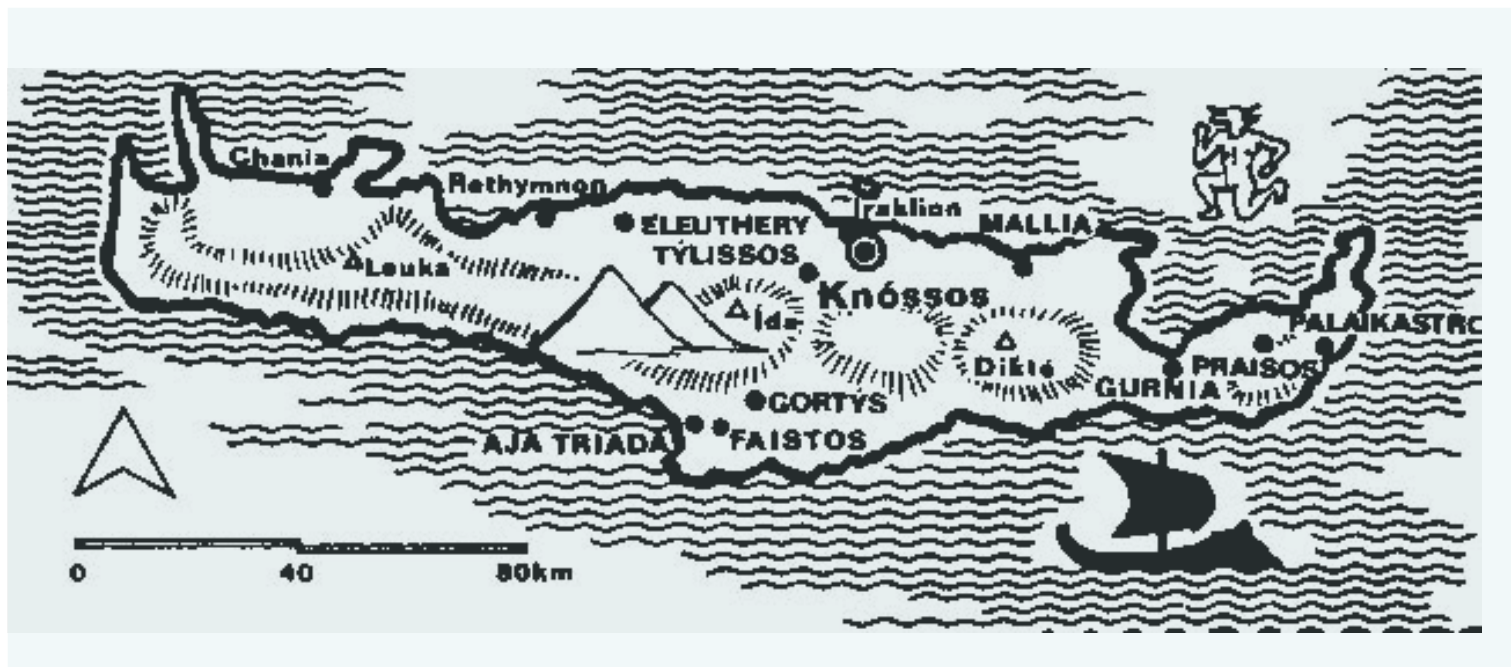
umění rozvíjející se na Krétě a později na řecké pevnině zhruba **ve 3. a 2. tis. př. n. l.**; zahrnuje **minojské umění a umění mykénské**, vývojem spojené.

Krétsko-mykénské umění je součástí kultury severského původu, která navázala na neolit a starší kulturu rozvinutou na Kykladách. Ovlivňovala umělecký vývoj na Kypru, na syrském fénickém a egyptském pobřeží (umělecký import zasáhl zase domácí vývoj) a na ostrovech. Krétsko-mykénské umění je považováno za složku první zcela evropské kultury, která na Krétě dosáhla mimořádné výtvarně smyslové úrovně. Bylo uměním společnosti, která měla centrální vládu a loďstvo, jímž udržovala obchodní a kulturní styk se středomořskými přístavy. Společnost dosáhla i vysoké civilizační úrovně (sít' silnic, mosty, kanalizace, čtyřkolový vůz, koupelny, jednotný stavební řád).

Ostrov Kréta

Ostrov Kréta leží mezi třemi světadíly - Evropou, Asií a Afrikou a zaujímá prostor čítající 250 kilometrů na délku a 12 až 60 km na šířku. Její výhodnou polohu křižovatky vlivu různých vyvinutých kultur, která si bere od jiných to nejlepší ještě umocňují místní klimatické podmínky, které se také výrazně podepsaly na rozvoji ostrova.

První a druhá fáze střední doby minojské I. a II. (též střední minoikum), též **první palácové údobí** - 2000 až 1750 př. n. l.,

- první stavební památky - paláce ve Faistu na jihu a Knossu na severu Kréty.
- drobné sochařství z bohatě zdobené pálené hlíny; častým dekorem je **labrys**, dvojbřitá sekera, vzrostl význam řezaných pečetních reliéfů. Údobí bylo ukončeno zemětřesením, které paláce zničilo.

Tento disk nalezený v krétském městě Faistu v roce 1908 pochází z období 2000-1700 př. n. l. Je vyroben z terakoty a písmo do něj vytlačené je hieroglyfickou podobou tzv. lineárního písma A, dosud nerozluštěného krétského písma.

Minoan symbolic labrys of gold,
2nd millennium BC:

KRÉTSKÁ KERAMIKA

Kamares Ware Jar

c. 1800 B.C.

Original Location: Phaistos

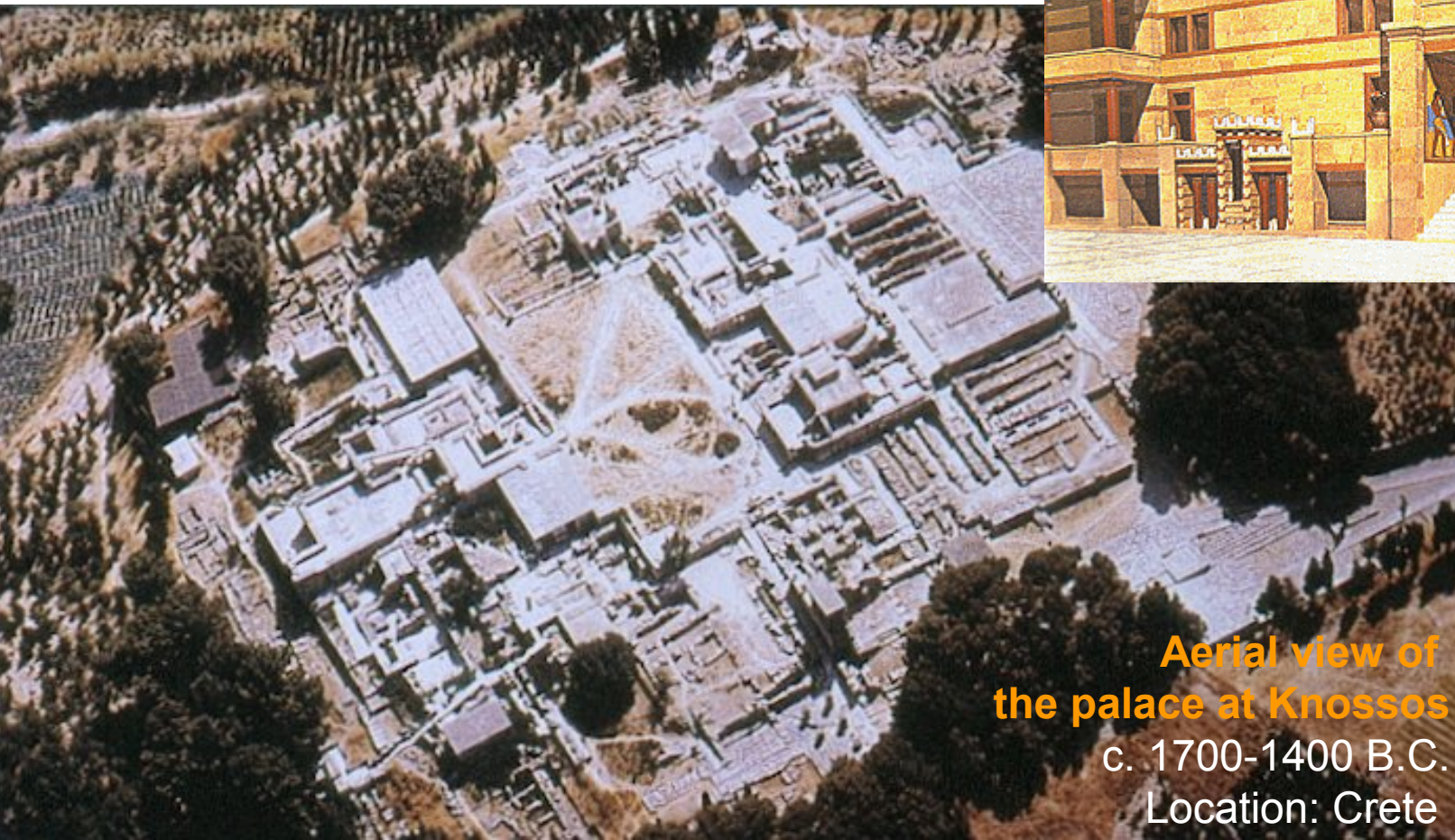
VÝTVARNÉ UMĚNÍ EGEJSKÉ OBLASTI

KRÉTSKÁ ARCHITEKTURA

DRUHÉ PALÁCOVÉ OBDOBÍ (1750 - až 1400 př. n. l.)

je na Krétě charakterizováno *novým uměleckým rozmachem* především, jak napovídá název, velkým rozvojem architektury
v té době byl zbudován např. poschodový **Knosský palác**, jevící se Řekům pro svou složitou kompozici jako labyrint.

**Aerial view of
the palace at Knossos**

c. 1700-1400 B.C.

Location: Crete

Palace of Minos, Knossos,
Crete. c.1700 -1400 B.C.

Knóssos je archeologická lokalita na střední Krétě na severním úpatí pohoří Ída, **sídlo mytického vládce Mínoa**.

Palácový komplex s nádvořími byl původně postaven zač. 2. tis. př. n. l., zničen blíže neznámou katastrofou v 2. pol. 18. stol. př. n. l., obnoven a opět zničen kolem 1400 př. n. l., po archeologických objevech A. Evanse částečně rekonstruován;
Jsou zde zachovány mj. nástěnné malby a doklady všech hlavních typů krétských písem

Mínós – (latinsky *Minos*) je v řecké mytologii krétský král, syn Dia a jeho milenky Európy .

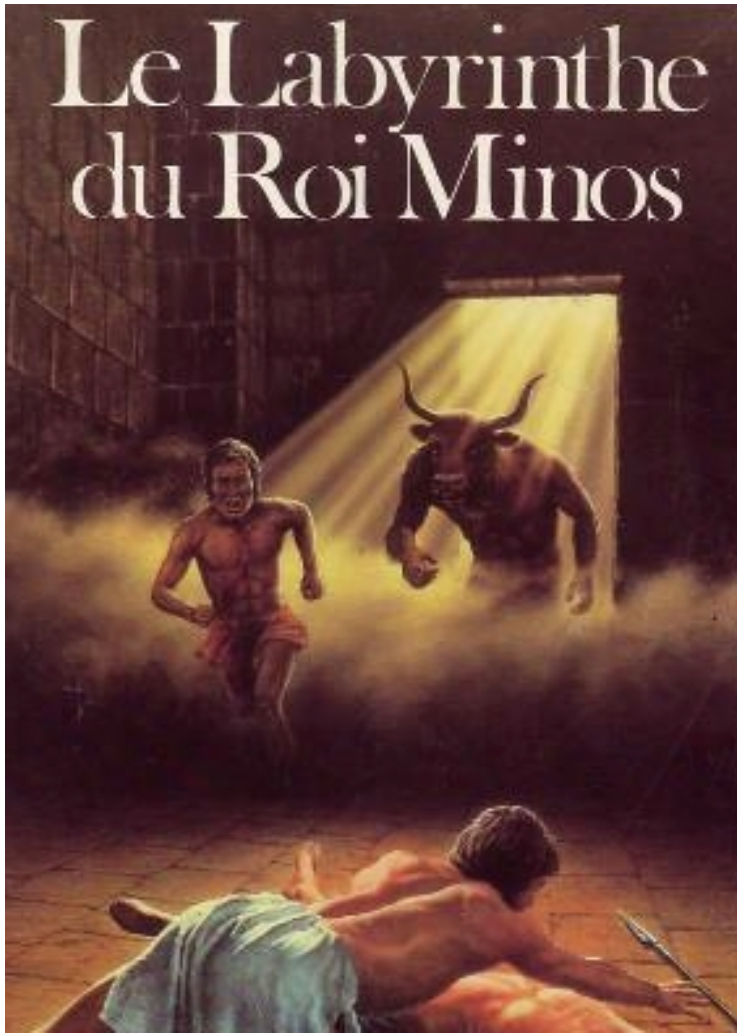
Když Zeus spatřil Európu, dceru sídónského krále Agénora, zamiloval se do ní a v podobě zlatého býka ji sváděl, unesl ji na Krétu a zplodil s ní tři syny: Mínós se stal králem krétským, Sarpédon králem v Lykii a Rhadamanthys členem podsvětního soudního tribunálu v Hádově říši.

Mínós vybudoval na ostrově Kréta mohutné loďstvo, které sloužilo obraně a také rozvinutému obchodu, který přinesl Krétě bohatství a blahobyť. Vzal si za manželku Pásifaé, Héliovu dceru a měl s ní čtyři syny Deukalióna, Glauka, Androgea a Katreia a dvě dcery Ariadnu a Faidru.

Mínós udržoval přátelské vztahy s řeckými městy, zejména s Athénami, takže když se tam pořádaly hry, zúčastnil se jich také jeho syn Androgeos a zvítězil. To však neunesl athénský král Aigeus a snad z řevnivosti, snad úkladně ho zavraždil. Bohové potrestali Athény morem a suchem a Mínós proti nim vytáhl se silným vojskem. Za usmíření museli athéňané zaplatit krutou daň – každý devátý rok museli na Krétu poslat sedm panen a sedm paniců, kteří byli předhozeni Mínótaurovi.

Tuto strašnou obludu, netvora s lidským tělem a býčí hlavou porodila králova žena Pásifaé právě v době válečného tažení. Svedl ji posvátný bílý býk. Královna byla za takovou nevěru krutě potrestána, pro netvora vybudoval řecký stavitel a vynálezce Daidalos mohutný labyrint v Knóssu. Tam Mínótaurus žil až do třetího opakování athénských obětí, kdy ve skupině mladých lidí připlul také Théseus, syn krále Aigea a ten zabil Mínótaura s pomocí lásky krétské princezny Ariadny a jejího pověstného klubka nití se také šťastně z labyrintu vrátil.

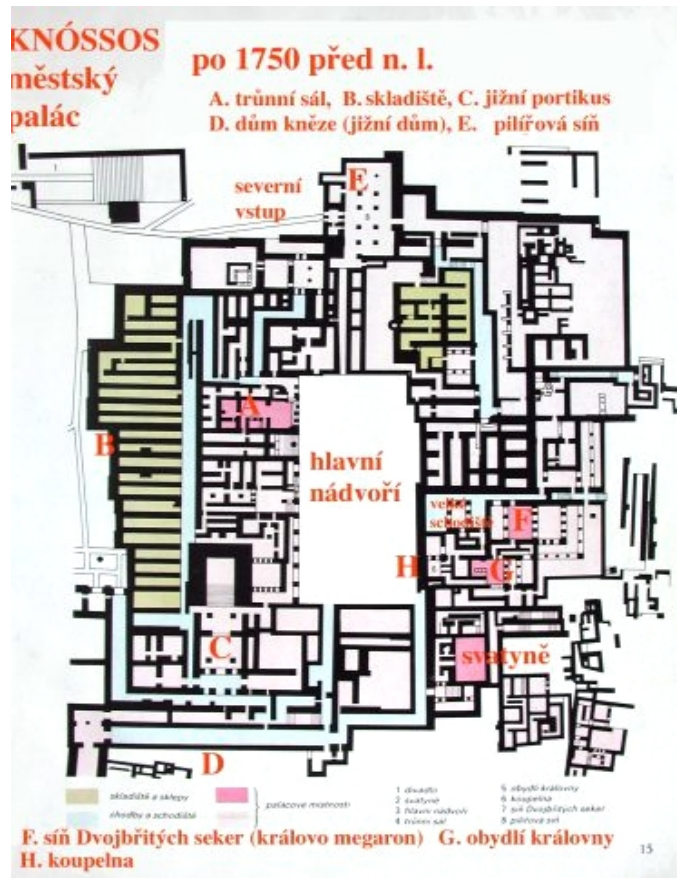
Ariadnu vezl Théseus do Athén jako budoucí manželku, ale nestalo se tak. Podle jedné verze dali bohové Ariadně najevo, aby Thésea nenásledovala, podle jiné ji Théseus spící zanechal na ostrově Naxos. Ariadna se vzápětí provdala za boha Dionýsa, Théseus si později vzal její sestru Faidru. Prý ani jedno z těch manželství nebylo šťastné.

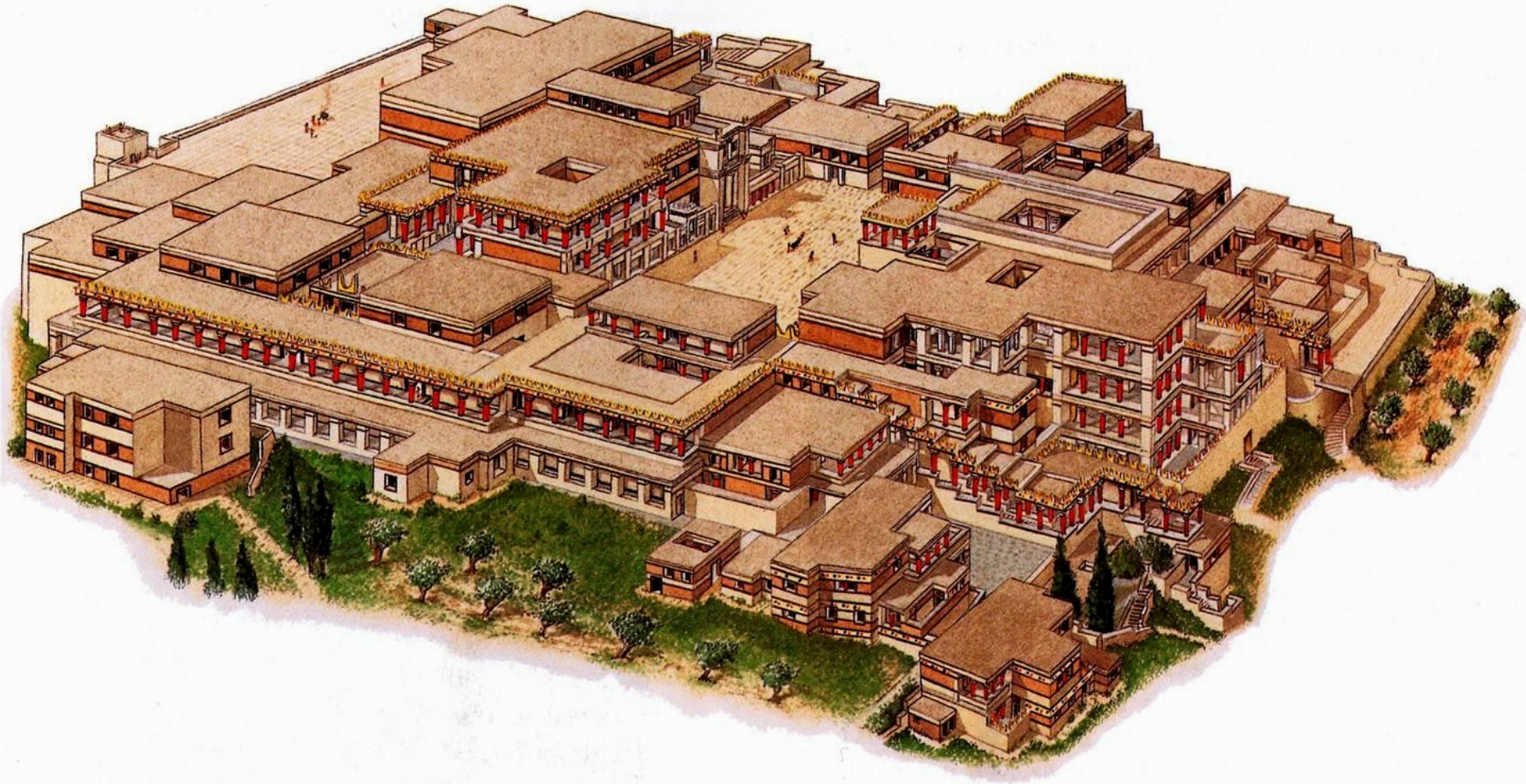
Šťastně neskončil ani život Daidalův, kterého král Mínós držel na Krétě, aby bylo tajemství labyrintu uchováno. Jenže Daidalos sestrojil křídla pro sebe i malého syna Íkara a opustili Krétu vzduchem. Při tomto letu však Íkaros přes všechna varování vyletěl vysoko ke slunci, to rozpustilo vosk, křídla se rozpadla a Ikaros se utopil v moři, které se po něm nazývá moře Ikarské.

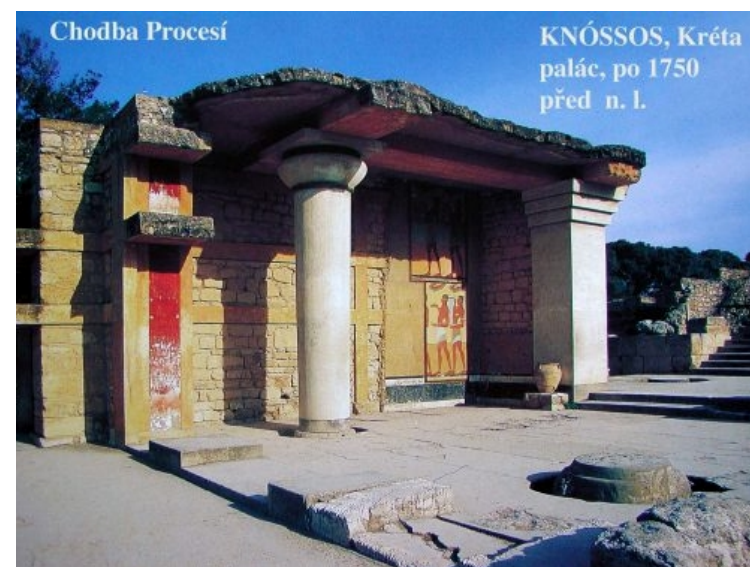
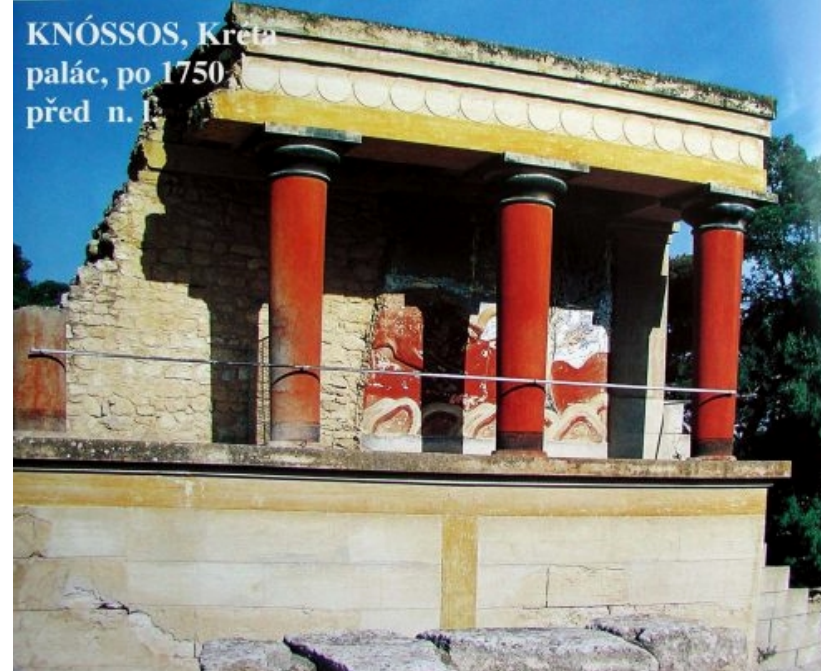
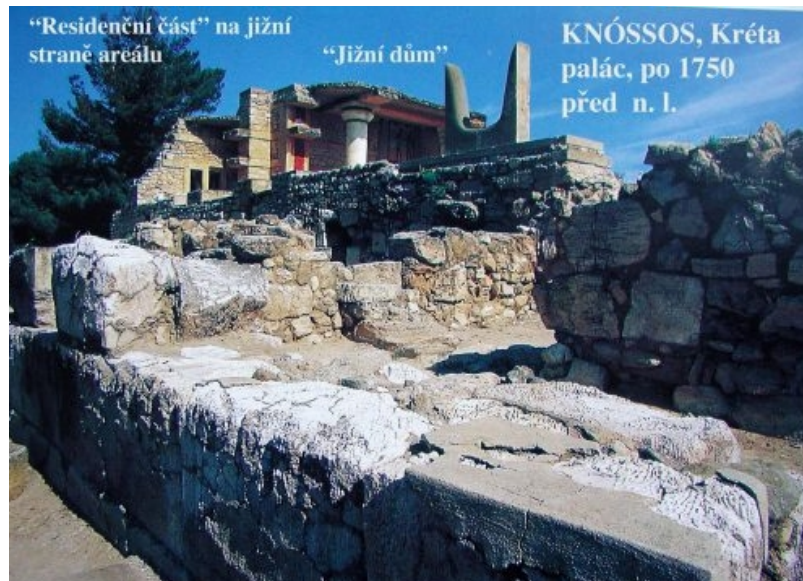
Báje o Mínóovi je zřejmě více než mnohé jiné postavena na historických událostech i osobě, což dokazují archeologické objevy 20. století, kdy anglický archeolog [Arthur Evans](#) objevil v roce 1900 na pahorku Kefala Čelebi několik kilometrů od krétského hlavního města Íraklión trosky obrovského paláce. Práce pokračovaly celou polovinu století a přinesly překvapivé vzácné nálezy, potvrzující příběh z řecké mytologie.

V době svého vrcholu pokrýval palác v Knóssu plochu 20 000 metrů čtverečních a v jeho okolí žilo na 30 000 lidí, což se dá opravdu srovnat s rozlohou největších měst. Známe však i další paláce - například Zakro, Faistos nebo Mallia, zachována zůstala i velká vila v Hagia Triada a pár menších lokalit, které dokazují rozvinutost celého ostrova.

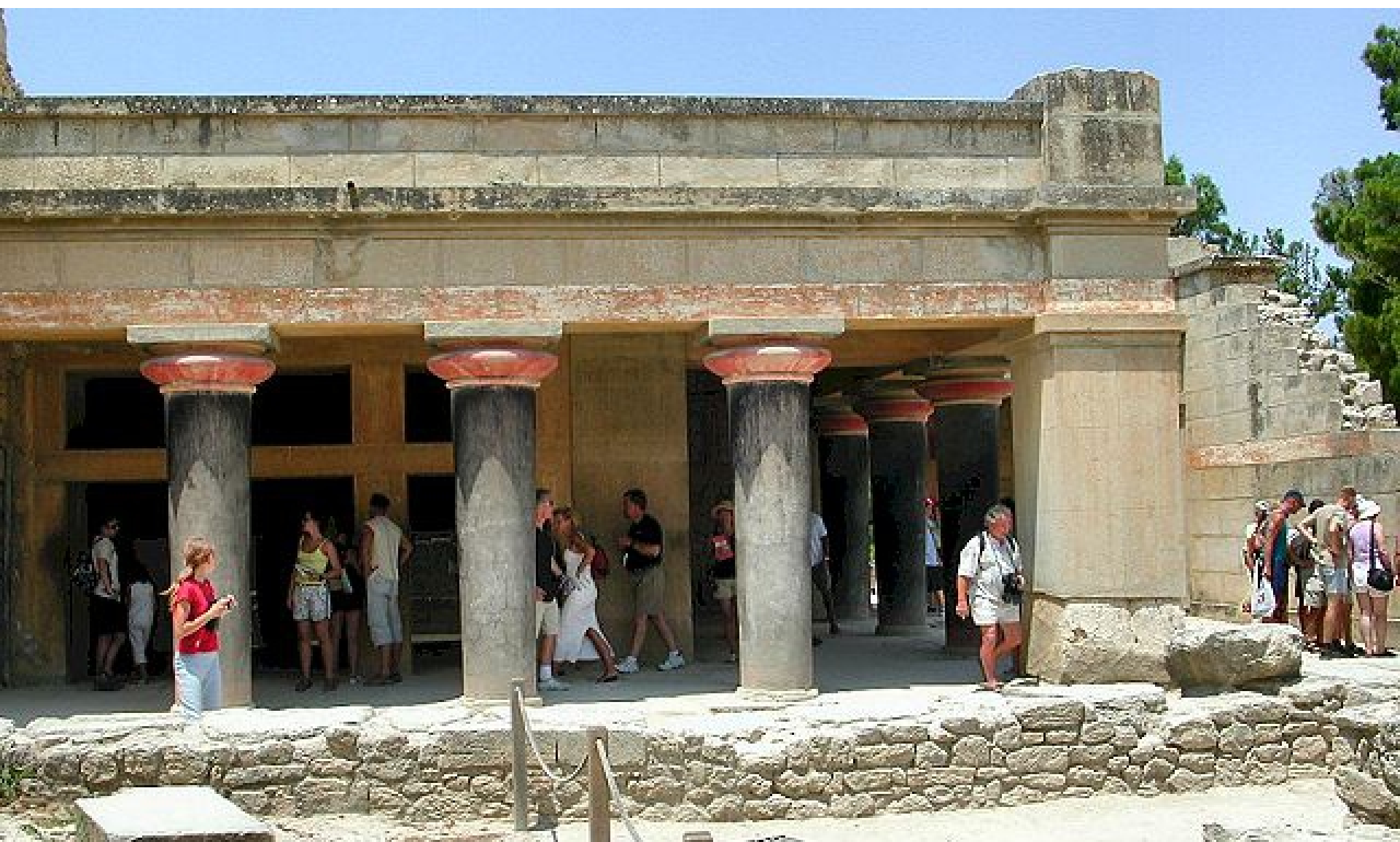
Reconstruction of the Palace at
Knossos, Crete

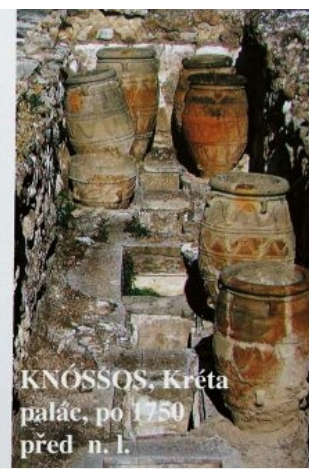
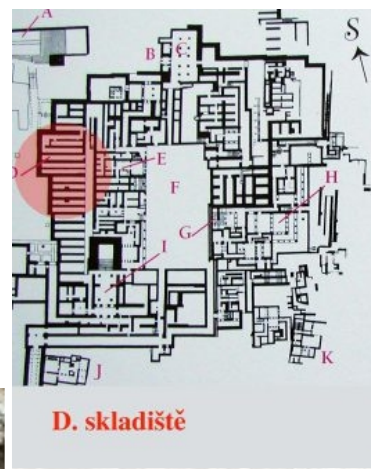

KNÓSSOS, Kréta
palác, po 1750
před n. l.

- <https://www.youtube.com/watch?v=4XJd88cTRsU>

MINÓJSKÉ MALÍŘSTVÍ

Oblíbeno bylo nástěnné **figurální malířství** (Princ s liliemi z Knóssu, Dívka skákající přes rohy býka), s motivy ze světa zvířat (delfíni, koroptve), fantastické. (Gryfové - lvi s ptačí hlavou) a ornamentální (kvetoucí rostliny).

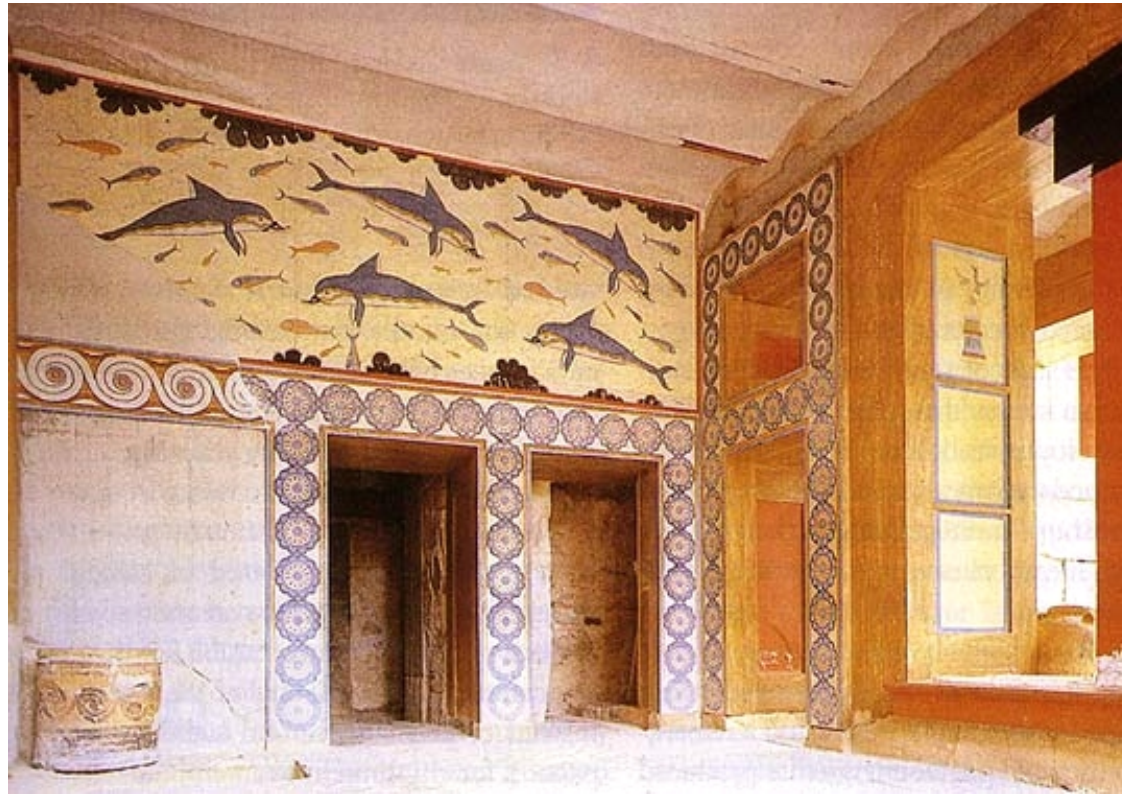

Z druhého palácového údobí se dochovaly části freskového **nástěnného malířství** z paláců a soukromých domů, vyznačující se dekorativní plošností (freska *Dvorní dámy*, Archeologické muzeum, Herakleion).

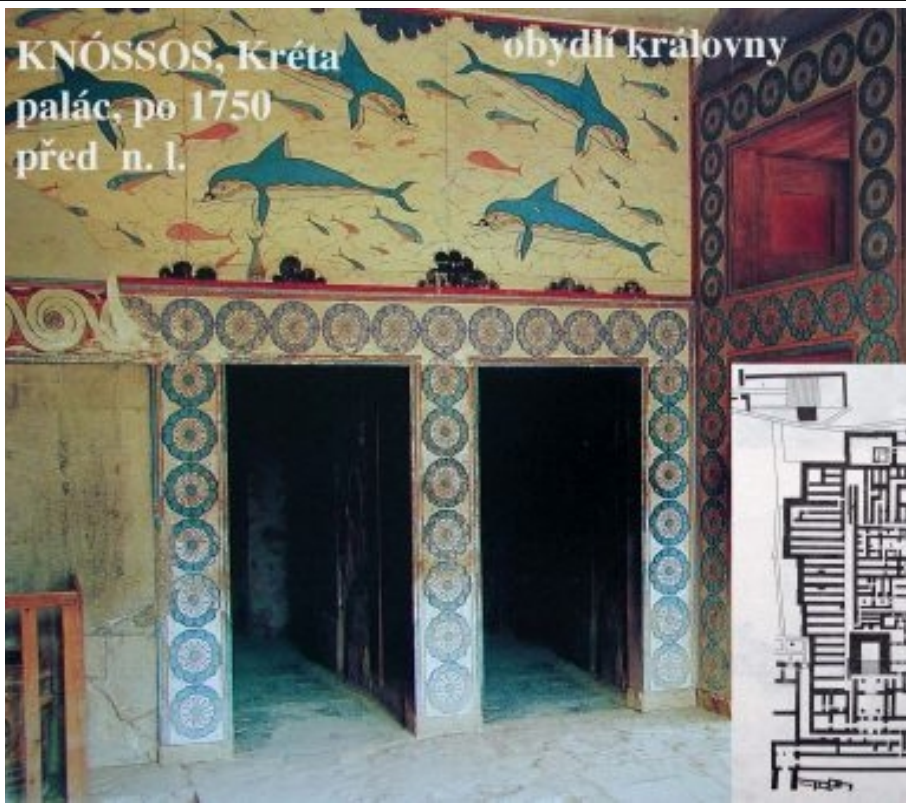
Alphons Mucha c1900
Art Nouveau

Do tohoto období patří též dochovaný detail fresky zvaný *Pařížanka*, dále freska provedená na nízkém štukovém reliéfu nazvaná *Král a velekněz* z Knosského paláce a další díla. Motivicky byla zobrazována *vegetace* (Knossos, Hagia Triada), ptáci a mořská zvířata (fresky *Koroptve* a *Delfini*).

KNÓSSOS, Kréta
palác, po 1750
před n. l.

obydlí královny

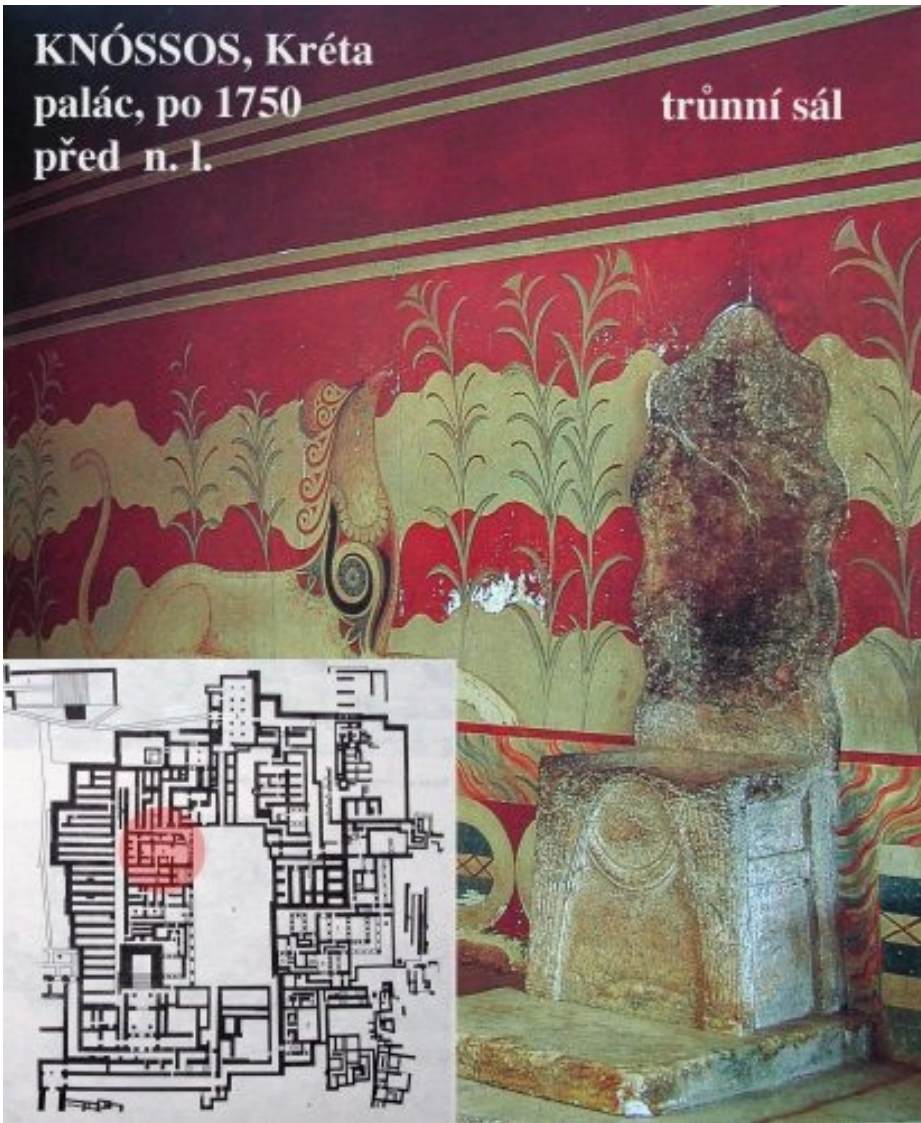

Jedna z nejznámějších fresek Knósského paláce
Princ mezi liliemi
King-Priest or Prince with Lilies,
from the Palace at Knossos,
16th century B.C. (fresco)

KNÓSSOS, Kréta
palác, po 1750
před n. l.

trůnní sál

schodiště u trůnního sálu

KNÓSSOS, Kréta
palác, po 1750
před n. l.

Trůnní sál krále Minoa - "throne room,"

KNÓSSOS, Kréta
palác, po 1750
před n. l.

trůnní sál

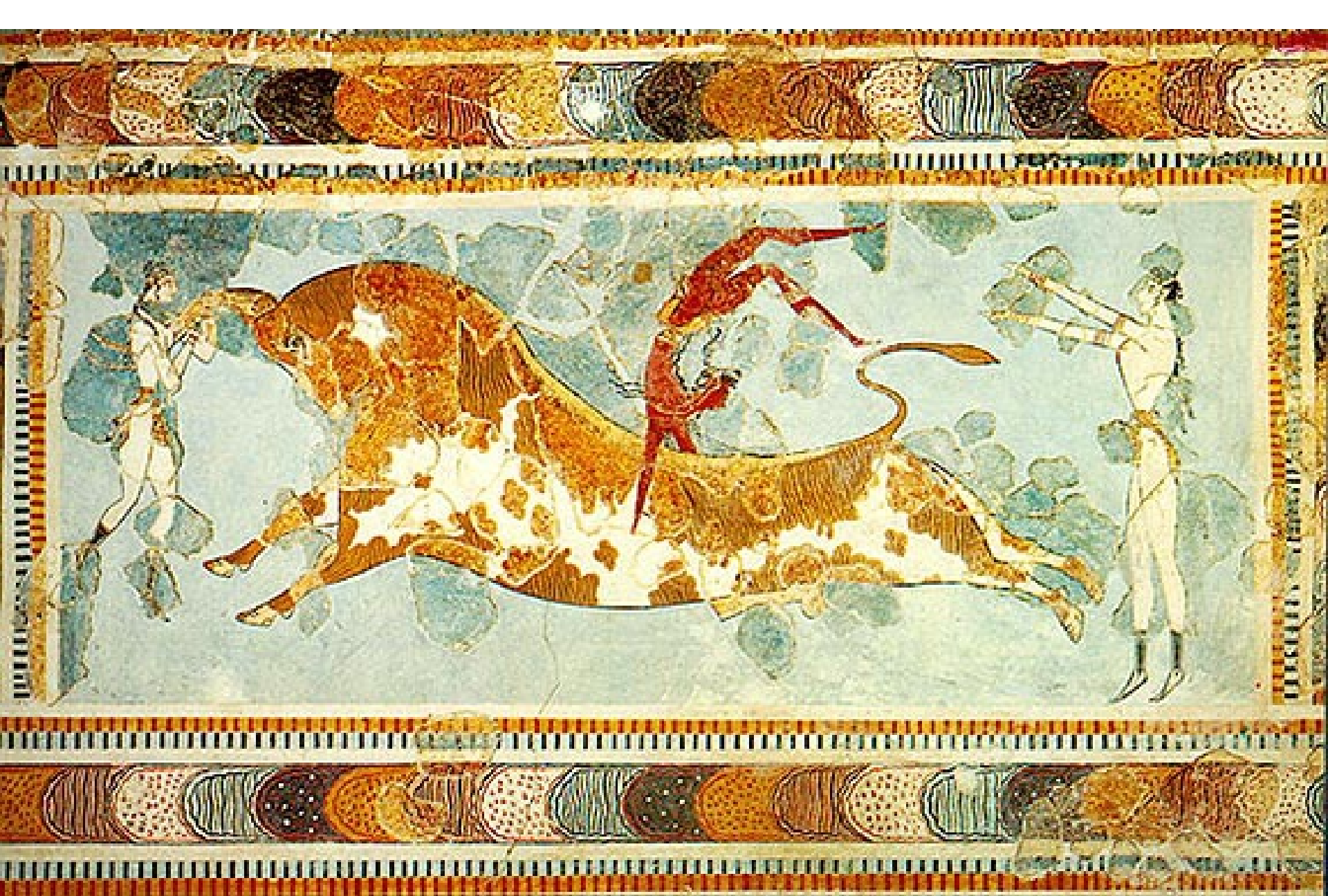
Malířská výzdoba trůnního sálu
paláce v Knóssosu

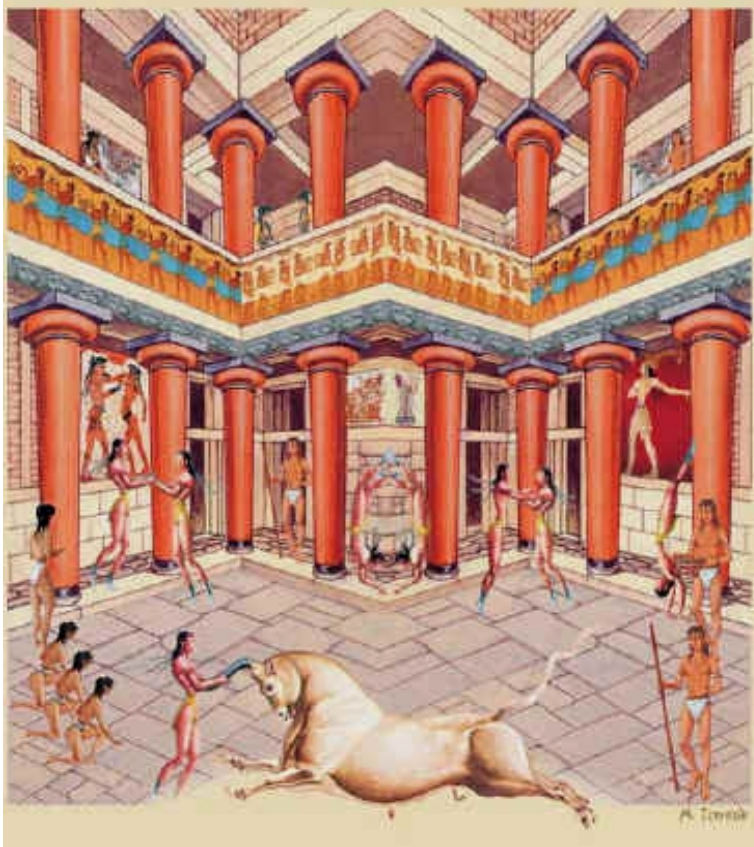

Trůnní sál krále Minoa - "throne room,"

**Malířská výzdoba trůnního sálu
paláce v Knóssosu**

Mínojské sochařství nebylo zaměřeno na monumentální díla, ale na drobnější plastiky, na kultovní sošky (keramická soška bohyně s hady), na realistické reliéfy, na poháry s vytesanými výjevy odpovídajícími kultu býka (chytání a zkrocení býků), role ženy (kněžky).

Motivicky znázorňují např. **kultovní obřady** (malba na sarkofágu z Hagie Triady), ke kultu se vázaly i sošky z pálené hlíny a řezané slonoviny zobrazující **hadí bohyně** či **kněžky s hady** ovinutými kolem paží (hliněná soška kněžky z Archeologického muzea v Herakleionu, soška kněžky ze slonoviny z Muzea krásných umění v Bostonu); kult bohyně Matky byl spojen s kultem hada, falickým symbolem.

Sochy zobrazují ženy v nádherných šatech, s širokou sukní a holou hrudí, z nichž každá drží hada. Nižší z těchto postav má výšku 29,5 cm, udrží hady ve zdvižených rukách. Její čelenka je zakončená soškou kočkovité šelmy.

Druhá postava 34,2 cm na výšku – má vysokou čelenkou, má hady obtočené kolem jejích ramen a zpět, druhý uzel je obklopen hadem kolem pasu a hrudníku a třetí sedí na pokrývku hlavy.

Gold rhyton, 16th century. BC.
Mycenaean Acropolis

Malířství a sochařství zobrazovalo často i **býka**, který byl na Krétě posvátným zvířetem (rhyton v podobě hlavy býka z Archeologického muzea v Herakleionu; nástěnné malby).

Býk patřil k tauromachiím a **akrobatickým přeskokům** mužů i žen, kteří se přes býka, jehož uchopili za rohy, přenášeli přemetem (snad z rituálních důvodů).

Marine Style octopus jar

c. 1500 B.C.

Original Location: Palaikastro

V **drobné plastice** byla hlína nahrazována **bronzem, fajánsí a slonovinou**, dále však její náměty čerpají z kultovní oblasti (kněžky, modlící se mužové a ženy, býčí hry). **Keramika**, která nabyla štíhlejších tvarů, byla zdobena (mezi 1580 až 1480 př. n. l.) naturalističtěji květinovými náměty a náměty mořské flóry a zejména fauny; **květinový (florální) styl** se rozšířil především v Knossu, mořský styl se rozvíjel zejména na východě ostrova.

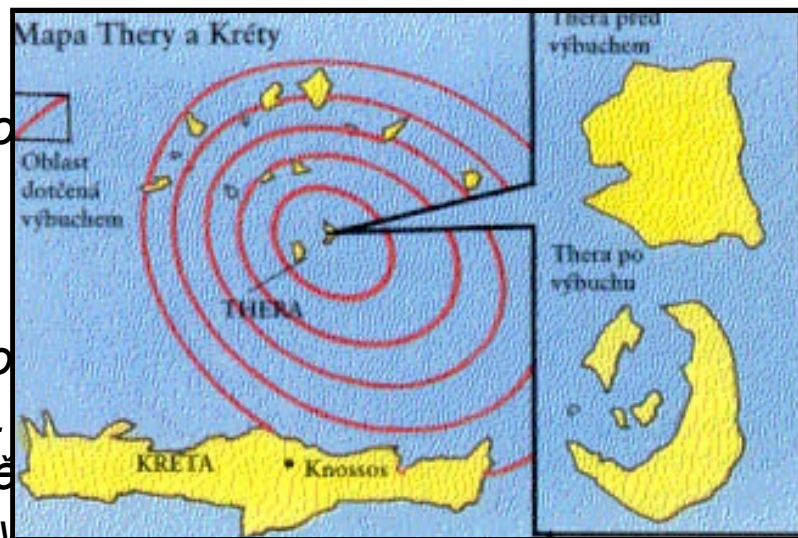

Třetí fáze **pozdní doby minojské III.**, kolem 1400 př. n. l. do roku 1200 př. n. l., je pak označovaná za tzv. **popalácové údobí**. Další umělecký vývoj probíhá již za mykénské nadvlády a vede k **uzavření vývoje** krétsko-mykénského umění.

První z nich počítá s tím, že na pádu Kréty se rozhodující měrou podílel výbuch sopky na ne-dalekém ostrově Thera, který dnes známe jako Santorin. Na něm skutečně došlo někdy v pat-náctém století před n.l. k mohutnému vulkanic-kému výbuchu, který v podstatě vyhodil celou Theru do vzduchu. Zmrzačené zbytky dnešního ostrova jsou pouze menší částí bývalé Thery.

Takový výbuch nutně musel vyvolat tě-
né následky. Přílivové vlny mohly

a hlavně byla zničena úroda, která zůstávala klíčovým artiklem

vývozu. Mohl následovat hlad nebo úpadek obchodu, což muselo znamenat konec vlivu místního krále. Úpadek mohla ještě urychlit revolta místního obyvatelstva proti vládnoucím vrstvám.

Druhá verze počítá s úpadkem krétské námořní síly v důsledku porážky v nějaké důležité bitvě (jistá lidová pověst hovoří o katastrofě flotily někde u Sicílie), který měl vyústit v masivní nájezdy pevninských Řeků, proti kterým neměla neopevněná krétská města zbavená opory loďstva žádnou šanci. Je ovšem také docela možné, že obě teorie mají něco do sebe a krétská města oslabená následky výbuchu sopky dorazili nájezdníci z pevniny. Ovšem asi nikdy nebude tato otázka vyřešena s jistotou. Každopádně od 15.století před n.l. Kréta upadá, je dobytá a stává se druhořadou mocností, přestože je stále centrem krétsko - mykénské kultury. Právě Mykény a podobná města pak přebírají většinu vynálezů krétské civilizace a samotná Kréta se už nikdy samostatně nevzepjala.

Zdroje:

PIOJAN, José. *Dějiny umění 1*, 1. vyd. Praha: Odeon, 1977. ISBN: 80-7176-765-4
kol. *Ilustrované dějiny světa - Úsvit civilizací*, 2. vyd. Bratislava: Gemini, 1993. ISBN: 80-7161-016-X
kol. *Encyklopedie starověkého světa*, 1. vyd. Praha: Perfekt, 2004. ISBN: 80-8046-269-0
AUGUSTA, Pavel. a HONZÁK, František. *Jak se žilo ve starověku*, 1. vyd. Praha: Albatros, 1989

Internetové zdroje:

- <http://cs.wikipedia.org>
- <http://commons.wikimedia.org/>
- <http://classconnection.s3.amazonaws.com/702/flashcards/716702/Jag/palace1316032325228.jpg>
- <http://www.usavtx.org/iba/id51.html>
- <http://www.uk.digiserve.com/mentor/minoan/index.htm>
- <http://www.historyworld.net/wrldhis/plaintexthistories.asp?historyid=ac39>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Aegean_civilizations
- http://en.wikipedia.org/wiki/Minoan_civilization
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:The_Bull_Leaper_Knossos_1500BC.jpg
- http://history-world.org/aegean_civilization.htm
- <http://nautarch.tamu.edu/pottery/Bronze%20Age%20images.htm>
- <http://www.studyblue.com/notes/note/n/quiz-3/deck/270769>
- <http://www.studyblue.com/notes/note/n/crete-and-the-cyclades-to-the-late-bronze-age/deck/3785576>
- http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_image.aspx?image=k13352.jpg&retpage=18131
- <http://www.tumblr.com/tagged/minoan-snake-goddess>
- <http://www.travel-pictures-gallery.com/greece/heraklion-knossos/heraklion-knossos-0044.html>
- <http://benedante.blogspot.cz/2011/11/minoan-bull-leaper.html>
- <http://www.flickr.com/photos/kyteacher/4822824924/>
- <http://www.kunst-fuer-alle.de/english/fine-art/artist/image/minoan/6754/1/61993/the-throne-room-of-minos,-1500-1400-bc/index.htm>
- <http://www.arthistory.upenn.edu/smr04/101910/101910lecture3.html>
- <http://www.greek-islands.us/heraklio/knossos/>
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b5/Dauphins_de_knossos.jpg
- <https://www.youtube.com/watch?v=4XJd88cTRsU>